

04 Facilitation ใน Team-Based Learning

ผศ.ดร. นพ.ไวยฤทธิ์ ไทยพิสุทธิกุล
ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

การเรียนรู้แบบเป็นทีม

Team based learning

“ การเรียนรู้แบบเป็นทีม (team-based learning) นั้น เป็นหนึ่งในรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนแบบ active learning ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ “ค้นพบ” ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการอภิปรายภายในกลุ่มและในชั้นเรียน ดังนั้น บทบาทของอาจารย์ผู้สอนจึงเปลี่ยนจากผู้ “ป้อน” ความรู้ไปเป็นผู้ “ประคอง” กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถบรรลุผลการเรียนรู้ของชั่วโมงเรียนด้วยตัวเองผ่านกระบวนการ facilitation โดยอาจารย์ทำหน้าที่เป็น facilitator ”

ใน TBL นั้นบทบาทหลักของ facilitator จะอยู่ในช่วงการอภิปรายหลังจากการทำ gRAT และ application exercise เป็นหลักซึ่งประกอบไปด้วย

1

การทำให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ของชั่วโมงเรียน

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องของความรู้ (knowledge) ของหัวข้อนั้น ๆ วัตถุประสงค์หลักคือต้องทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ การให้ความรู้แบบ passive โดยการบรรยายนั้นอาจทำได้สะดวก แต่สำหรับการทำ TBL นั้นต้องอาศัยทั้งการใช้ pre-class material, readiness assurance test, และการอภิปราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอภิปรายนั้น การ facilitate ให้ได้เนื้อหาความรู้ที่เทียบเท่ากับการบรรยายนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย การออกแบบข้อสอบ iRAT/gRAT หรืออยู่นอกผลการเรียนรู้มากเกินไป facilitator ก็อาจจำเป็นต้องควบคุมให้อยู่ในขอบเขต และให้แหล่งอ้างอิงให้ผู้ที่สนใจได้ค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ที่ดีจะช่วยให้สามารถวางแผนและคาดการณ์ได้ว่าจะมีการอภิปรายในหัวข้อใด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติก็อาจมีผู้เรียนยกประเด็นที่ไม่ได้คาดคิดไว้ facilitator ต้องสามารถควบคุมประเด็นการอภิปรายให้อยู่ภายในขอบเขตของผลการเรียนรู้ที่กำหนด ถึงแม้ว่าในบางครั้งประเด็นที่ผู้เรียนยกมาที่ดูน่าสนใจและมีประโยชน์ แต่หากมีเวลาจำกัด

2

การกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้ขั้นสูงตาม

Bloom's taxonomy

การใช้ pre-class material และ readiness assurance test อาจช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในขั้นพื้นฐานของ Bloom's taxonomy ได้แก่การท่องจำและการเข้าใจแต่ทักษะในระดับที่สูงกว่านั้นผู้เรียนจะได้รับจากการอภิปราย ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกการวิเคราะห์ การประเมิน และการประยุกต์ โดยที่ facilitator จะเป็นผู้ช่วยในการกระตุ้น และส่งเสริมให้มีการคิด การถามคำถาม การเสนอความคิดเห็น รวมทั้งช่วยในการดำเนินการอภิปรายระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

3

ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามกำหนด

การเรียนในลักษณะการอภิปราย มีโอกาสที่จะเกิดการ “บานปลาย” กล่าวคือมีผู้เรียนถามคำถาม หรืออภิปรายไปเรื่อย ๆ แล้วหาจุดยุติไม่ได้ facilitator ต้องมีความสามารถในการตัดสินใจว่าเมื่อใดต้องหยุด เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปตามกำหนดได้

ดังนั้นจะเห็นว่า facilitation เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ TBL ประสบความสำเร็จ facilitator จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการ facilitate ให้กิจกรรมดำเนินไปตามกำหนด ทักษะในการ facilitate อาจมองดูเหมือนเป็นทักษะเฉพาะบุคคล แต่จริง ๆ แล้วการ facilitate เป็นทักษะที่สามารถฝึกได้ โดยทักษะที่ facilitator ควรจะมีได้แก่

1. ทักษะการสังเกต

facilitator ควรสามารถสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการทำ TBL ตั้งแต่บรรยากาศของชั้นเรียน ความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2. ทักษะการ encourage

หลักการสำคัญของการทำ TBL คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตัวเอง ผ่านการตั้งคำถามและอภิปราย ดังนั้น facilitator ต้องไม่เป็นผู้ป้อนสารนั้น ๆ ให้กับผู้เรียนโดยตรง แต่จะเป็นผู้กระตุ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดสาร นั้น ๆ ขึ้นมาเองผ่านทางวิธีการต่าง ๆ เช่น คั่นคว้า ด้วยตัวเอง อภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในกลุ่ม เป็นต้น

3. ทักษะการส่งทอด (relay) สาร

เมื่อมีผู้เรียนที่ตั้งคำถาม หรือเปิดประเด็น ในการอภิปราย facilitator ควรสามารถ relay สารจากผู้เรียนไปยังกลุ่มหรือไปยังทั้งชั้นเรียน เพื่อให้เกิดการอภิปราย หรือถกเถียงอย่างสร้างสรรค์ ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนสอนแบบ TBL จะมีแบบแผนที่สามารถออกแบบและมีหมาย กำหนดการที่ชัดเจน แต่ในบางครั้งก็มีเหตุสุดวิสัย ความขัดข้อง รวมไปถึงปัญหาระหว่างการอภิปราย (เช่น มีผู้เรียนอภิปรายน้อย หรือมากเกินไป) facilitator จะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้ กิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้

5. ทักษะในการสร้างบรรยากาศ

ให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย และปลอดภัยในการอภิปราย

6. ทักษะในการ “หยุด”

หากการอภิปรายดำเนินไปเกินเวลา หรือนอกขอบเขตของหัวข้อ facilitator ต้องสามารถ ที่จะหยุดกิจกรรมโดยไม่ทำให้เสียบรรยากาศในการเรียน เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้ ตามกำหนดเวลา

7. ทักษะในการ “เปิดใจ”

และยอมรับ ถึงแม้ว่า facilitator จะมีคำตอบที่เตรียมมาสำหรับคำถามและการ อภิปรายไว้แล้ว หากผู้เรียนสามารถให้คำตอบที่ เหมาะสมและมีเหตุผล facilitator ต้อง พร้อมที่จะเปิดใจ และยอมรับคำตอบของผู้เรียน การยอมรับ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ ความภาคภูมิใจและรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ (ownership) ของความรู้ที่ผู้เรียนคิดหรือค้นคว้า มาด้วยตัวเอง

แม้ว่ากิจกรรมการ facilitation จะเกิดขึ้นระหว่างในชั้นเรียน แต่การเตรียมพร้อมที่ดีล่วงหน้าจะช่วยให้การ facilitation ประสบความสำเร็จ ลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และทำให้กิจกรรม TBL สามารถดำเนินไปได้อย่างลื่นไหล ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้การ facilitation ประสบความสำเร็จ เช่น

อย่างไรก็ดีการ facilitation ไม่ได้มีวิธีการที่ตายตัว แต่สามารถพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น หากอภิปรายจนหมดเวลาแล้วผู้เรียนยังไม่ได้คำตอบหรือบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัว facilitator หรือ อาจารย์ผู้สอน ก็อาจจะต้องเฉลย หรือ “มอบ” ความรู้นั้น ๆ ให้กับนักศึกษาโดยตรง แต่พึงระลึกไว้ว่าไม่ควรมีการเฉลยหรือสอนบรรยายหากไม่ได้มีนำอภิปรายจนถึงที่สุดแล้ว

1. สถานที่ที่เหมาะสม เป็นสถานที่ที่กว้างพอเพียงสามารถให้ผู้เรียนรวมกันเป็นกลุ่ม โดยไม่เบียดเสียดกันเกินไป มีทางเดินให้ facilitator สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มได้ สามารถได้ยินเสียงชัดเจนจากทุกบริเวณ หากมีการฉายสไลด์ขึ้นจอโปรเจคเตอร์ ภาพควรจะต้องเห็นได้ชัดเจนจากตำแหน่งของทุกกลุ่ม

2. Pre-class learning material มีความพอดี ไม่สั้นหรือยาวเกินไป ให้ข้อมูลเพียงพอสำหรับการทำ TBL ไม่ควรมีเนื้อหาที่นอกเหนือไปจากผลการเรียนรู้มากเกินไป

3. การออกแบบ iRAT และ gRAT, application questions ที่ดี โดยโจทย์จะต้องไม่ง่าย หรือตรงตัวเกินไป หรือเป็นการวัดความจำ เพราะโจทย์ลักษณะนี้จะมีคำตอบตายตัว และไม่ค่อยมีประเด็นที่จะอภิปรายได้ ปัญหาทางการแพทย์ในชีวิตจริงมีลักษณะเป็นความน่าจะเป็น คือไม่มีอะไรผิดหรือถูก 100% ซึ่งเป็นประเด็นที่ดีในการนำอภิปราย

4. อุปกรณ์ทางเทคนิคต่าง ๆ เช่น ไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องโปรเจคเตอร์ ควรต้องมีการตรวจเช็ค หรือซักซ้อมก่อน เพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการทำ TBL

โดยสรุปแล้ว การ facilitation เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ TBL เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทักษะการ facilitate นั้นต้องอาศัยการฝึกฝน และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่พบเจอปัญหา แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่ยากเกินไป หากปฏิบัติไปได้ระดับหนึ่ง จะพบว่ากระบวนการ facilitate นั้นเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับเหตุและผล และสามารถที่จะปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็น facilitator ควรได้ลอง facilitate เพื่อให้เห็นภาพว่ากระบวนการเป็นอย่างไร

